

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Tájrendező és kertépítő mérnök alapképzési szak

ESZTERGOM TELEPÜLÉS IDENTITÁSÁNAK ELEMZÉSE ARCHÍV
FOTÓKON KERESZTÜL

Konzulens:

Dr. Valánszki István
tanszékvezető, egyetemi
docens

Konzulens

intézete/tanszéke

Tájvédelmi és
Tájrehabilitációs Tanszék,
Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet

Készítette:

Sasvári Sára

Budapest

2024

Szakdolgozatomban az archív fotók potenciálját vizsgálom a tájépítészeti szakma, azon belül is különösen fókuszálva a városi-és tájidentitás meghatározásában. A munkám témaválasztása abból származik, hogy mindenképpen egy vizuális és látványos eszközt szerettem volna elemezni, emellett vonzott a téma történelmi aspektusa. Az archív fotókat különösen érdekes eszköznek tartottam, ugyanis alkalmazzák különböző egyéb elemzéseknél kiegészítő eszköznek, úgy vélem a tájépítészetben még nem ismerjük az archív fotók teljes elemzési potenciálját. Az elemzési mintaterületnek Esztergomot választottam, mivel egy régóta fentálló, a köztudatban egy történelmi múltú városról van szó, melynek nem csak építészeti, de elhelyezkedése és természeti sajátosságai is értékesek és egyedülállóak. Emellett szülővárosom révén személyes kötődésem is arra motivált, hogy tanulmányaim során más szemszögből is lássam a város értékeit. Dolgozatom célja, hogy mélyebb betekintést nyújtsak az archív fotózás szerepébe egy hely identitásának feltárásában, és ezen keresztül szülővárosomat, Esztergomot is egy új perspektívából ismertessem meg, bemutatva annak egyedi identitását. Emellett kutatói hipotézisemet is igazoljam, miszerint az archív fotók alapján egyértelműen meg lehet határozni egy település identitását. Dolgozatom során olyan kutatói kérdésekre válaszoltam, mint például, hogy melyek voltak a legtöbbet fotózott és megörökített látványok, illetve, hogy mi volt a közös tulajdonsága a sűrűn fotózott elemeknek? Kutatási eredményeim alapján egy olyan javaslatot akartam tenni, amely a település identitásának megértését elősegíti és bemutatja, mind a helyi lakosok és mind az ide látogatók számára. Dolgozatom, bár leginkább elemzésen alapszik, fontos volt a mintaterület történelmébe és az archív fotózás fejlődésébe mélyebb betekintést kapnom, melyet internetes és nyomtatott források segítségével tudtam megvalósítani.

A kutatásomat megkezdve az első fontos lépés a tájidentitás általam használt fogalmának megállapítása volt, melyet több forrásból merítve, végül meghatároztam, hogy a dolgozatom értelmezésében a tájidentitás egy hely jellegzetes vonásaira fókuszál, melyek látványbeli preferenciát jelentenek és az itt élő és ide látogató embercsoportok számára kollektív kötődést alakíthatnak ki. Ezt követően áttekintettem az archív fotózás világi és magyarországi történelmét, hogy nagyobb betekintést kapjak a fotózás korai használatát és mindennapi elterjedését illetően. Vizsgálati fázisom további részében, pedig a mintaterület, Esztergom vizsgálására koncentráltam. Esztergom településtörténelmi múltját elemezve 8 történelmi időszakra bontva kiemeltem azokat az eseményeket, melyek nagyban befolyásolták a település látványát és kinézetét, egészen a római kortól napjainkig. Áttekintettem röviden a település jelenlegi helyzetét és a terület természeti, műemléki és egyéb védelemmel kapcsolatos tulajdonságait.

A szagdolgozatom során elemzésre szánt archív fényképeket nem szerettem volna különböző, konkretizált témájú gyűjteményből meríteni, mivel olyan adathalmazból kívántam dolgozni, amely minél véletlenszerűbb és teljesen közösség által formálható és összeállítható. Ezeknek a kritériumoknak a Fortepan.hu közösségi archív fotó gyűjtemény megfelelt, mely egy felhasználók által bővített archív fotó központú weboldal. A Fortepan oldaláról az első Esztergommal kapcsolatok időszaktól kezdve (amely az 1900-as év) egészen a Kádár korszak végéig (1986) összeállítottam egy elemezhető archív fotó adatbázist, amely 567 használható elemből állt. Az összeállított adatbázis elemeit 4 féle, különböző fókuszú elemzésnek tettem ki, melyekkel úgy gondoltam egyértelműen visszatükrözhető a település identitása. Az archív fotókat úgy kezeltem, hogy mivel a képek megörökítés céljából lettek készítve, ezért a képek jellege és helyszíne megmutatja a település értékeit és látványbeli preferenciáit az ott élők és oda látogatók számára. Ha egy területen sok fénykép készült az egyértelműen kollektív kötődésre utal. Első elemzési módszeremben csoportosítottam a fotókat keletkezési idejük alapján és 4 történelmi kategóriát hoztam létre (1900-as évek eleje, I. Világháború-II. Világháború eleje, II. Világháború-Kádár korszak és Kádár korszak.). Ez alapján alapján megfigyeltem, hogy az egyes időszakokból mennyi elem állt rendelkezésre. Itt megállapítottam, hogy a leg korábbi kategória (1900-as évek) során igen kevés, mindössze 14 db elem került csak rögzítésre, míg a legnagyobb elemszámú kategória a Kádár korszak (321 db), a legkésőbbi mind közül. Ezt követően fontos volt megállapítani a fotók keletkezési helyét is, mely alapján megmutatkoznak minden időszak kedvelt helyszínei és az esetleges változások időszakok között. Az elemzés eredménye megmutatta, hogy ugyan volt némi változás a képek keletkezési helyszínében, melyekre bizonyos történelmi események magyarázatot adtak, viszont minden korszaknál egyértelműen Esztergom belvárosi, lakott területe maradt a fókuszpontban. A harmadik elemzési módszerrel a legfotózottabb városrészeket határoztam meg és megvizsgáltam a városrészek jellegét és közös tulajdonságait. A három legfotózottabb városrész A viziváros, Várnegyed és Királyi városrész volt, melyeknek közös tulajdonsága a nagy történelmi háttér, sűrű beépítettség, monumentális elemek és történelmi korok rétegződése, kemelt képpen a 18.század és a reformkor idejéből. A negyedik fotó elemzési módszerre, a képeken ábrázolt tartalmi jellegre koncentráltam. 3 fő kategóriát alakítottam ki, mely szerint a fotó városi látványt ábrázol, természeti látványt ábrázol vagy eseményt mutat be. A kategorizálás saját szakmai véleményem alapján történt és a végeredmény megmutatta, hogy kevés eltéréssel, de minden időszakban több mint a képek fele városi látványt ábrázolt. Az elvégzett elemzések alapján tehát egyértelműen kivehető volt egy jellegzetes tájidentitás a településről és megállapítottam, hogy Esztergom város identitása szorosan kapcsolódik a beépített városrészeihez, leginkább a

történelmi múltat idéző településrészekhez, melyek mai nap erősen visszatükrözik a 18. századi és reformkori változásait. Ezzel együtt alátámasztottam, hogy az archív fotók elemzése alkalmas egy település identitásának meghatározásában.

Az elemzésem eredményeként, egy 9 állomásból álló látványséta körútvonalat terveztem, Esztergom azon területein, amely a legsűrűbben fotózott látványok helyszínei voltak. Célom, hogy Esztergom település identitását a jelenlegi látvány és az elmúlt idők archív fotóinak látványán keresztül bemutassam az ide látogatóknak és helyi lakosoknak egyaránt.